

Список використаних джерел

1. Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції: матер. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2018 р.). Київ : НАВС, 2018. 174 с.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_101.
3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/994_102.
4. Бурак М. В. Міжнародний досвід у сфері захисту викривачів. Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції: матер. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2018 р.). Київ : НАВС, 2018. С. 20–22.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>.
6. Герасименко Л.В. Генеза правового захисту викривачів в Україні. Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції: матер. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2018 р.). Київ : НАВС, 2018. С. 26–27.

Джу́жа Олександр Миколайович,

головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Тичина Дмитро Михайлович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ВІКТИМОЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОРУПЦІЇ

Корумповані мережі тісно пов'язані з організованою злочинністю [1, с. 198]. Ресурси, отримані у результаті експорту металів, функціонування транспорту, зв'язку, енергетики, лісового господарства, оптової торгівлі і фінансування військових замовлень Збройних Сил і т.п., розподіляються за схемами корупційних мереж.

До складу корупційних мереж належать:

- комерційні та фінансові структури, що реалізують одержані вигоди, доходи, пільги;
- державні службовці, які забезпечують відповідні рішення;
- силове прикриття (кришування) з боку корумпованих працівників органів Міністерства внутрішніх справ України [2, с. 39], Служби безпеки України [3, с. 13], прокуратури, фіскальної й фінансової служби та інших силових відомств.

На вищому рівні розробляються схеми проведення спеціальних операцій, для чого проводяться спільні наради, як напівлегальні, так і нелегальні. Найбільші корупційні мережі належать Міністерству

фінансів, Міністерству економіки, Мін'юсту, Фіскальній службі, судам. У судах всіх рівнів, кримінальних і загальної юрисдикції, діють стандартні всім відомі розцінки на виконання тих чи інших дій, прийняття тих чи інших рішень. Особливо корумповані господарські суди. Корумповані мережі найбільш проявляються у сфері будівництва й реконструкції будівель і споруд, приватної, зарубіжної фінансової та матеріальної допомоги. Мережі формуються навколо всіх українських природних монополій, зокрема, Нафтогаз України і Міністерство інфраструктури.

У результаті побудови потужних корупційних мереж на високому і «найвищому» рівнях «низова корупція» виявилася відірваною від них і продовжує існувати за рахунок поборів з населення. Українська корупція все більше «світлішає», тобто, набуває форм повсякденної, звичайної справи. Зростає толерантність по відношенню до неї. За даними опитування, проведеного у 2018 році газетою «Економічна правда» на питання: «Чи доводилося Вам давати хабар? (якщо були відповідні умови) від респондентів були отримані такі відповіді: при влаштуванні на роботу – 60 % бізнесменів; 40 % – службовців; при влаштуванні дитини до школи – 50 % бізнесменів; 50 % – службовців; при вступі до інституту відповідно 70 і 60 %; перебуваючи в лікарні – 82 і 35 %; у військкоматі з приводу призову в армію – 75 і 60 %; в разі притягнення до кримінальної відповідальності – 80 і 70 %; при отриманні квартири, житла – 60 і 40 %; при реєстрації або продовження реєстрації фірми – 88 і 46 %; при розмитненні вантажів – 97 і 42 %; при отриманні водійських прав, реєстрації автомобіля, проходженні техогляду – 81 і 66 % [4].

Віктимологічне моделювання корупції – відносно новий напрям кримінології та віктимології, спрямований на створення моделей віктимності жертв корупційних злочинів з метою вироблення заходів з надання своєчасної віктимологічної допомоги жертвам корупції [5].

Сьогодні віктимологічна модель корупції виглядає наступним чином. Це заохочення громадянами та представниками юридичних осіб використання уповноваженими особами свого службового становища (статусу) і посадових повноважень для незаконного отримання матеріальних благ і переваг. При вчиненні корупційного злочину можна говорити про так звані двосторонні угоди, під час яких «покупець» отримує можливість використовувати державну структуру в своїх цілях, а чиновник «продає» свої службові повноваження, послуги громадянам або представникам приватного бізнесу.

Модель корупційної віктимності можна визначити як потенційну здатність громадянина або представника приватного бізнесу стати жертвою корупційного злочину в силу певних особистісних властивостей або віктимогенних обставин.

Віктимологічна допомога жертвам корупції – це заходи, які здійснюються міжнародними, державними і недержавними

структурами щодо надання правової та психологічної підтримки жертвам корупції.

Як явище корупція проявляється у безлічі корупційних злочинів. Корупційна злочинність є кримінологічною категорією, яка являє собою сукупність злочинів, що безпосередньо зазіхають на інтереси державної влади та публічної служби, вчинених публічними особами і виражаються в незаконному отриманні ними матеріальних благ і переваг, а також надання ним таких благ і переваг.

Оскільки віктимологія вивчає жертв корупційних злочинів, у них передбачається наявність потерпілого – фізичної особи, хоча говорячи про жертву в широкому сенсі слова, слід розуміти, що від корупційної злочинності страждають і соціальні групи, і суспільство, і держава [5, с. 177].

Крім жертв корупції в системі державної служби вітчизняне кримінальне законодавство дозволяє вивчити жертв корупційних злочинів, вчинених особами, які виконують управлінські функції в інших сферах життєдіяльності суспільства.

Корупція в нашій країні охопила багато сфер влади і управління. Крім того, вона одночасно руйнує моральні підвалини громадянського суспільства. У цьому полягає віктимогенність корупції, оскільки масштаби її значущі з числа осіб, які займаються підкупом.

Жертвами корупційної злочинності стають громадяни, представники ділових кіл, які звертаються в урядові та парламентські кола, правоохоронні органи, а також структури і відомства, пов'язані з розглядом і вирішенням питань приватизації, фінансування, кредитування, здійснення банківських операцій, створення і реєстрації комерційних організацій, ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності, розподілу фондів, проведення земельної реформи.

Відзначимо й таку віктимологічну тенденцію: бажання населення давати хабарі сьогодні убуває, незважаючи на їх зростаючий попит в бюрократичному апараті.

Так, віктимологічні дослідження показують, що місць, куди несуть хабарі представники ділових кіл, стало значно менше. Однак, все ж залишається одна проблема – суми хабарів надмірно зросли через монополізацію ринку хабарів.

Сутність віктимологічної безпеки жертв корупції полягає у захищеності потенційних жертв корупційної злочинності від первинного і (або) повторного корупційного впливу.

У зарубіжних країнах рівень забезпеченості державних службовців дозволяє успішно здійснювати свої обов'язки, будувати фінансові плани на майбутнє, хоча і не є високим. У такий віктимологічній ситуації чиновник застережений державним забезпеченням від потенційної можливості брати хабар, не поставивши під удар власну кар'єру. Відповідно і громадяни, які звертаються до

такого чиновника, свідомо захищені від впливу віктимогенних чинників корупції.

Коли в нашій країні вдасться знайти таке рішення і зробити чиновника самодостатньою фігурою, то це буде забезпечувати віктимологічну безпеку населення від корупційної злочинності.

Усе вищевикладене дає підставу вважати, що віктимологічна реабілітація жертв корупції – це система взаємопов’язаних і взаємообумовлених державних заходів, спрямованих на відновлення порушених прав жертв корупційної злочинності, а також на компенсацію заподіяної шкоди і відновлення їх ділової репутації.

Список використаних джерел

1. Багрий-Шахматов Л. В. Соотношение коррупции, рэкета и организованной преступности. Юридична освіта і правова держава. 1997. С. 196–200.

2. Гадойбоев С. А. Поняття і причини корупції серед особового складу органів внутрішніх справ України. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2012. № 5. С. 36–40.

3. Менделеев Д. Корупция для служебного пользования. Зеркало недели. 2016. № 16 (262). С. 13.

4. Корупція в Україні. Експрес аналіз за результатами опитування / Економічна правда. 2018. URL: <http://www.epravda.com.ua/>

5. Джужа О. М. Запобігання злочинам: кримінологіко-віктимологічна парадигма: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 331 с.

Дралюк Іван Миколайович,

заступник начальника Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України, кандидат юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ФБР США З ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ПІД ЧАС УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ СПЕЦСЛУЖБИ

Законом України «Про національну безпеку України» внесено зміни до Закону України «Про Службу безпеки України», відповідно до яких СБ України позиціонується як державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. При цьому, частиною 5 статті 3 вказаного Закону встановлено, що загрози національній безпеці України визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, інших документах з питань